

ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ МОВОЗНАВСТВА

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Третій (доктор філософії)</i>
Галузь знань	<i>03 Гуманітарні науки</i>
Спеціальність	<i>035 Філологія</i>
Освітня програма	<i>Філологія</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>очна (денна)/ очна (вечірня)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>1 курс, весняний семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>ECTS 2, 60 годин (26 аудиторних годин, 34 години СРС)</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Залік/реферат</i>
Розклад занять	<i>http://rozklad.kpi.ua/</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>професор, доцент, доктор філософських наук, Герасимчук Валентина Андріївна, (063) 578-87-08, valandr1313@gmail.com, https://scholar.google.com.ua/citations?user=ZinrCmkAAAAJ&hl=ru</i>
Розміщення курсу	<i>https://classroom.google.com/c/NDczNzlxNTc3MTg0?cjc=hvbasyi</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Метою освітнього компонента «Філософські засади наукової діяльності. Філософські проблеми мовознавства» є формування в аспірантів фахових *компетентностей*:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, генерування нових ідей (ЗК 1);
- усвідомлення необхідності та дотримання норм наукової етики (ЗК 5);
- здатність до наукового пошуку у мовознавчій сфері на основі системного аналізу (ФК 7);
- здатність розвивати науково-дослідні стратегії, зокрема стратегії самоконтролю і самооцінки та стратегії дослідницького самовдосконалення (ФК 16).

Предметом вивчення кредитного модуля "Філософські засади наукової діяльності. Філософські проблеми мовознавства" є філософські проблеми сучасних теоретичних мовознавчих напрямів з погляду комплементарності антропоцентричних і сцієнтистських підходів.

Програмні результати навчання. Відповідно до вимог освітньо-професійної програми аспіранти (здобувачі) після засвоєння навчальної дисципліни великою мірою зможуть:

- розробляти та реалізовувати науково-інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі теоретичні та прикладні проблеми філології з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів (ПРН 4);
- здійснювати оцінку результатів пізнавальної науково-професійної діяльності та її регулювання, будувати і втілювати ефективні стратегії дослідницького саморозвитку та професійного самовдосконалення (ПРН 6);

- дотримуватися правил наукової етики, правових та соціальних норм у процесі професійної та науково-інноваційної діяльності (ПРН 15);
- дотримуватися правил академічної доброчесності (ПРН 16);
- на основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загально-філософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання (ПРН 17).

Програмні результати навчання, контрольні заходи та терміни виконання оголошуються студентам на першому занятті.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Кредитний модуль «Філософські засади наукової діяльності. Філософські проблеми мовознавства» має міждисциплінарний характер та ґрунтується та взаємопов'язаний зі знаннями та уміннями, якими аспіранти оволодівають у процесі засвоєння таких навчальних дисциплін, як «Лінгвістичні та перекладознавчі студії: історія та сучасність», «Методологія та організація філологічних досліджень» та забезпечуючи подальше засвоєння таких навчальних дисциплін, як «Сучасна транслатологія», «Академічне письмо та наукова комунікація іноземною мовою».

3. Зміст навчальної дисципліни

Форма навчання	Всього		Розподіл навчального часу та видами занять				Контрольні заходи	
	кредитів	годин	лекційні	семінарські	індивідуальні	СРС	Реферат	Семестрова атестація
очна (денна)	2	60	2	4	20	34	1	Залік
очна (вечірня)	2	60	2	4	20	34	1	Залік

Тематичний план освітнього компонента

Розділ 1. Зasadничі принципи навчальної дисципліни «Філософські проблеми мовознавства». Основні поняття і категорії, проблематика. Філософські аспекти (гносеологічні, сутнісні (онтологічні) властивості мови: відображення в мові граничних рис об'єктивного світу, закономірностей у пізнанні природи і суспільства. Лінгвофілософські аспекти: взаємозв'язок мислення і мови, смисли й функції мови, роль мови у пізнанні й комунікації, в структурах свідомості й знання, в різних формах дискурсів. Історична генеза мови й свідомості.

Тема 1.1. Сутність і природа мови. Діалектико-матеріалістичне розуміння сутності й природи мови. Мова як психічне (біологічне) явище. Мова як механічна плинність (існує поза свідомістю) або як індивідуально-естетичний спосіб вираження ідеального змісту.

Тема 1.2. Особливості мовної системи: план змісту (відображення мовними одиницями предметів реальної дійсності), план вираження (внутрішньосистемні відношення в самій мові та відношення через протиставлення і взаємозв'язок системи мови як соціального факту і конкретних мовленнєвих її реалізацій).

Тема 1.3. Історична генеза мови й свідомості. Антична філософія і концепції мови. Проблеми походження, імені і речі, імені і думки (Геракліт, Демокріт, Платон та ін.).

Тема 1.4. Історична генеза мови й свідомості. Середньовічні концепції мови в контексті номіналізму, реалізму і концептуалізму як методологічних засад.

Розділ 2. Мова - універсальна знакова система. Семіотика як міждисциплінарна дисципліна.

Тема 2.1. Первинні моделюючі знакові системи. Вторинні моделюючі знакові системи.

Тема 2.2. Види знаків. Знак і значення. Знак – поєднання позначення (план вираження) і означення (план змісту). Інтерпретація знака як матеріальної одиниці, умовність її зв'язку з явищами об'єктивного світу.

Тема 2.3. Основні розділи семіотики: семантика, синтактика, прагматика.

Тема 2.4. Мова як культурний код. Мовна особистість. Мовна картина світу.

Розділ 3. Філософія структуралізму і постструктуралізму, її вплив на мовознавчі процеси.

Тема 3.1. Школи структурної лінгвістики (Празька школа, Копенгагенська школа. Американський структуралізм. Лондонська школа). Роль «Курсу загальної лінгвістики» Ф. де Соссюра у розвитку лінгвістичного структуралізму у ХХ-ХХІ ст.

Тема 3.2. Лінгвофілософські основи постструктуралізму.

Тема 3.3. Системно-структурний характер мови в структуралізмі: рівні її організації.

Тема 3.4. Роль «Курсу загальної лінгвістики» Ф. де Соссюра у розвитку лінгвістичного структуралізму у ХХ-ХХІ ст.

Розділ 4. Основні підходи класичної філософії до проблематики мови. Мова в системі пізнання.

Тема 4.1. Класична філософія і мова (І. Кант, Г. Гегель, Л. Феєрбах, Ф. Енгельс).

Тема 4.2. Філософія мови В. фон Гумбольдта. Мова як діяльність. Антиномії мови в концепції В. фон Гумбольдта. Започаткування антропоцентричного підходу до мови.

Тема 4.3. Філософські ідеї Гумбольдта в культурлінгвістичних вченнях О.О.Потебні, Х.Штейнталя, Г.Г.Шпета, К.Фосслера, Л.Вайсгербера.

Тема 4.4. Сутність мови в концепції О.О. Потебні. Процеси породження і сприйняття мовлення. Внутрішня форма мови.

Розділ 5. Екзистенційно-феноменологічний і герменевтичний підхід до розуміння сутності й природи мови. Лінгвофілософські концепції М. Гайдеггера і Г.-Г. Гадамера. Онтологія і феноменологія мови М. Гайдеггера.

Тема 5.1. Онтологія і феноменологія мови М. Гайдеггера.

Тема 5.2. Філософська герменевтика. Загальна характеристика. Історичні форми герменевтики. Поняття герменевтичного кола - принцип розуміння тексту, що ґрунтується на взаємодії частини і цілого.

Тема 5.3. Загальні принципи екзистенційно-феноменологічного підходу до розуміння сутності й природи мови. Проблема розуміння в процесі мовної комунікації. Різні лінгвофілософські тлумачення.

Тема 5.4. Характеристика мовної діяльності у феноменології Е. Гуссерля.

Розділ 6. Текстоцентризм – парадигма гуманітарного знання ХХ ст. Лінгвістика за рамками речення: лінгвістика тексту, дискурсу. Граматика тексту і граматика контексту (Т.А.ван Дейк). Теорія Я.Петефі: Структура тексту – структура світу. Наратологія і «Нова риторика». «Грамматика оповіді».

Тема 6.1. Комплементарність сциєнтистських і антропоцентричних підходів до тексту.

Тема 6.2. Текст як поле методологічних операцій. Проблема розуміння та інтерпретації тексту.

Тема 6.3. Текст: визначення, основні характеристика. Сучасні концепції тексту. Інтертекст. Інтертекстуальність Характеристика понять: Текст, Твір, Наратив. Дискурс.

Тема 6.4. Типологія тексту (художній, нехудожній, креолізовані тощо). Особливості та характеристика тексту перекладу.

Розділ 7. Філософія комунікації – філософія мови (К.-О. Апель, Ю. Габермас та ін.) Діалогічна філософія М. Бахтіна і мова.

Тема 7.1. Сутність і основні поняття комунікативної філософії. Комунікативна (дискурсивна) парадигма мови. Форми діалогу. Філософські проблеми міжкультурного та міжмовного діалогу. Труднощі перекладу. Особливості онтокомунікації.

Тема 7.2. Діалогічна філософія М. Бахтіна і мова.

Тема 7.3. Філософія функціонального контуру мови та його ієрархічні репрезентації в контексті діалогічної філософії.

Тема 7.4. Мова як продукт суспільних відносин, як комунікативний засіб обслуговування потреб суспільства.

Розділ 8. Основні підходи неklasичної (постklasичної) філософії до проблематики мови. Мова як живий організм, що поєднує в собі властивості матеріальні (слово як продукт мовлення) і духовні (слово як творча енергія).

Тема 8.1. Філософія поетичної мови для художнього пізнання і філософія повсякденної мови в її природному застосуванні.

Тема 8.2. Сутність і природа мови в концепції П. Флоренського.

Тема 8.3. Лінгвофілософська концепція О. Лосева.

Тема 8.4. Гносеологічні концепції сутності й природи мови. Сутність і природа мови в концепції С.Пінкера.

Розділ 9. Мова як ідеальна (універсальна) система. Парадигма «двох мов» (мова в її сутності та логічній ідеальності) та предмет дослідження лінгвістики (вивчення природних мов в усьому їх розмаїтті). Висловлювання як структуротвірний компонент мови. Мінімальний компонент висловлювання предикат та імена. Мета ідеальної мови – адекватне відображення структури об'єктивного світу.

Тема 9.1. Концепція універсальної мови Декарта, Ляйбніца. Тенденції розвитку світових лінгвофілософських ідей.

Тема 9.2. Когнітивна лінгвістика. Категоризація і концептуалізація світу. Образність і продуктивність мови в когнітивізмі.

Тема 9.3. Логічний аналіз мови та особливості її раціональної структури. Логічний синтаксис і логічна семантика Р. Карнапа. Зняття метафізичних проблем через логічний аналіз. Теорія мовленнєвих актів (Дж. Остин, Дж. Серл, П. Стросон та ін.).

Тема 9.4. Філософські інтегративно-диференційні процеси в лінгвістиці та культурі.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова література:

1. Бацевич Ф.С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських ідей: Підр. К.: Академія, 2008. 356 с.
2. Дротянко Л.Г. Філософські проблеми мовознавства: Посібник. К., 2002. 161с.
<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjamc2ijJzxAhXnqv0HHZnHCmQQFjAAeqQIAxAD&url=https%3A%2F%2Fdspace.nau.edu.ua%2Fbitstream%2FNau%2F24269%2F1%2F%25D0%2594%25D1%2580%25D0%25BE%25D1%2582%25D1%258F%25D0%25BD%25D0%25BA%25D0%25BE%2520%25D0%259B.%25D0%2593.%2520%25D0%25A4%25D1%2596%25D0%25BB%25D0%25BE%25D1%2581%25D0%25BE%25D1%2584%25D1%2581%25D1%258C%25D0%25BA%25D1%2596%2520%25D0%25BF%25D1%2580%2>

[5D0%25BE%25D0%25B1%25D0%25BB%25D0%25B5%25D0%25BC%25D0%25B8%2520%25D0%25BC%25D0%25BE%25D0%25B2%25D0%25BE%25D0%25B7%25D0%25BD%25D0%25B0%25D0%25B2%25D1%2581%25D1%2582%25D0%25B2%25D0%25B0.pdf&usq=AOvVaw0Hp2CQr6LPVaGH0syUTmvZ](https://philologos.narod.ru/bakhtin/bakh_text.htm)

Допоміжна література:

1. Алпатов В.М. История лингвистических учений / В.М. Алпатов. 1998.
2. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека / Н.Д. Арутюнова. М., 1998.
3. Бахтин М.М. Проблема речевых жанров [Электронный ресурс] / М.М. Бахтин: Собр. соч. М.: Русские словари, 1996. Т.5: Работы 1940-1960 гг. С.159-206. Режим доступа: http://philologos.narod.ru/bakhtin/bakh_text.htm.
4. Бацевич Ф.С. Вступ до лінгвістичної прагматики: підручник / Флорій Сергійович Бацевич // К. : Академія, 2011. 304 с.
5. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков / А. Вежбицкая. М., 1999.
6. Выготский Л.С. Мышление и речь. М.:Лабиринт, 1999.
7. Герасимчук В.А. Філософсько-методологічна рефлексія тексту: сучасні концепції та підходи / Герасимчук В.А. Філософський роман ХХ століття. Специфіка тексту. К., Парапан, 2008. С. 9-92.
8. Демьянков В.З. Доминирующие лингвистические теории в конце ХХ века // Язык и наука конца 20 века. М.: Институт языкознания РАН, 1995. С.239-320.
9. Дротянко Філософські проблеми мовознавства. К., 2002. 161 с.
10. Звегинцев В.А. История языкознания XIX–XX веков в очерках и извлечениях. М., 1964. Ч. 1; М., 1965. Ч. 2.
11. Кубрякова Е.С. Эволюция лингвистических идей во второй половине ХХ века // Язык и наука конца ХХ века. М.: РАН, 1995. С. 206-227.
12. Лосев А.Ф. Философия имени // Лосев А.Ф. Из ранних произведений. СПб., 1997.
13. Лишаев С.А. Метаморфозы слова. СПб, АЛЕТЕЙЯ, 2011. 232 с.
14. Пинкер Стивен. Субстанция мышления. Язык как окно в человеческую природу М.,2013.
15. Потебня А.А. Мысль и язык. К., 1993.
16. Рикер П. Конфликт интерпретаций. Очерки о герменевтике. М.: Academia, 1995.
17. Руденко Д.И. Имя в парадигмах «философии языка». Харьков: Основа, 1990.300.
18. Селіванова О.О. Основи теорії мовної комунікації: підручник / О. О. Селіванова. Черкаси: Видавництво "Чабаненко Ю. А.", 2011. 348 с. Режим доступу (Електронний ресурс): <https://acawk.com/doc/selivanova-o-o-osnovi-teori-movno-komunikaci-14441>
19. Степанов Ю. С. Язык и метод: К современной философии языка. М.: Языки русской культуры, 1998. 784 с.
20. Хомский Н. Язык и мышление. М. 1972.

Зазначена література знаходиться в методичному кабінеті кафедри української мови, літератури та культури та в електронному варіанті та у бібліотеці КПІ ім. Ігоря Сікорського.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Силабус кредитного модулю «Філософські засади наукової діяльності. Філософські проблеми мовознавства» розроблений на основі принципу систематичності та послідовності, пов'язаний і з організацією навчального матеріалу, і з системою дій аспірантів (здобувачів) стосовно його засвоєння, з урахуванням індивідуальних особливостей (специфіка пам'яті, сприймання, типу множинного інтелекту тощо), що сприяє індивідуалізації навчання і, як наслідок, підвищенню його ефективності.

Навчання здійснюється на основі **студентоцентрованого підходу** та стратегії взаємодії викладача й здобувачів з метою ефективного засвоєння навчального матеріалу та формування відповідних компетентностей.

Під час навчання застосовуються такі методи: 1. Проблемно-пошуковий метод. 2. Дослідницький метод. 3. Інтерактивні методи (метод проєктів, сократівський діалог, кейс-метод, тренінги та мозковий штурм). 4. Робота з навчально-методичною літературою і інформаційними ресурсами. 5. Самостійна робота.

№ п/п	Зміст навчального матеріалу	Аудиторні години (за РНП)
1	<p>Лекція 1. Розділ 1. Зasadничі принципи навчальної дисципліни «Філософські проблеми мовознавства». Основні поняття і категорії , проблематика. Філософські аспекти (гносеологічні, сутнісні (онтологічні) властивості мови: відображення в мові граничних рис об'єктивного світу, закономірностей у пізнанні природи і суспільства. Лінгвофілософські аспекти: взаємозв'язок мислення і мови, смисли й функції мови, роль мови у пізнанні й комунікації, в структурах свідомості й знання, в різних формах дискурсів. Історична генеза мови й свідомості.</p> <p>Тема 1.1. Сутність і природа мови. Діалектико-матеріалістичне розуміння сутності й природи мови. Мова як психічне (біологічне) явище. Мова як механічна плинність (існує поза свідомістю) або як індивідуально-естетичний спосіб вираження ідеального змісту.</p> <p>Тема 1.2. Особливості мовної системи: план змісту (відображення мовними одиницями предметів реальної дійсності), план вираження (внутрішньосистемні відношення в самій мові та відношення через протиставлення і взаємозв'язок системи мови як соціального факту і конкретних мовленнєвих її реалізацій.</p> <p>Тема 1.3. Історична генеза мови й свідомості. Антична філософія і концепції мови. Проблеми походження, імені і речі, імені і думки (Геракліт, Демокріт, Платон та ін.).</p> <p>Тема 1.4. Історична генеза мови й свідомості. Середньовічні концепції мови в контексті номіналізму, реалізму і концептуалізму як методологічних засад.</p> <p>СРС: Розділ 1. Зasadничі принципи навчальної дисципліни «Філософські проблеми мовознавства». Основні поняття і категорії , проблематика. Філософські аспекти (гносеологічні, сутнісні (онтологічні) властивості мови: відображення в мові граничних рис об'єктивного світу, закономірностей у пізнанні природи і суспільства. Лінгвофілософські аспекти: взаємозв'язок мислення і мови, смисли й функції мови, роль мови у пізнанні й комунікації, в структурах свідомості й знання, в різних формах дискурсів. Історична генеза мови й свідомості.</p> <p>Тема 1.1. Сутність і природа мови. Діалектико-матеріалістичне розуміння сутності й природи мови. Мова як психічне (біологічне) явище. Мова як механічна плинність (існує поза свідомістю) або як індивідуально-естетичний спосіб вираження ідеального змісту.</p> <p>Тема 1.2. Особливості мовної системи: план змісту (відображення мовними одиницями предметів реальної дійсності), план вираження</p>	2

	(внутрішньосистемні відношення в самій мові та відношення через протиставлення і взаємозв'язок системи мови як соціального факту і конкретних мовленнєвих її реалізацій.	
2	Індивідуальне заняття 1. Тема 1.3. Історична генеза мови й свідомості Антична філософія і концепції мови. Проблеми походження, імені і речі, імені і думки (Геракліт, Демокріт, Платон та ін.). Тема 1.4. Середньовічні концепції мови в контексті номіналізму, реалізму і концептуалізму як методологічних засад.	2
3	Індивідуальне заняття 2. Розділ 2. Мова - універсальна знакова система. Семіотика як міждисциплінарна дисципліна. Тема 2.3. Види знаків. Знак і значення. Знак – поєднання позначення (план вираження) і означення (план змісту). Інтерпретація знака як матеріальної одиниці, умовність її зв'язку з явищами об'єктивного світу. СРС: Розділ 2. Мова - універсальна знакова система. Семіотика як міждисциплінарна дисципліна. Тема 2.1. Первинні моделюючі знакові системи. Вторинні моделюючі знакові системи. Тема 2.3. Основні розділи семіотики: семантика, синтактика, прагматика.	2
4	Індивідуальне заняття 3. Тема 2.4. Мова як культурний код. Мовна особистість. Мовна картина світу.	2
5	Індивідуальне заняття 4. Розділ 3. Філософія структуралізму і постструктуралізму, її вплив на мовознавчі процеси. Тема 3.3. Системно-структурний характер мови в структуралізмі: рівні її організації. СРС: Розділ 3. Філософія структуралізму і постструктуралізму, її вплив на мовознавчі процеси. Тема 3.1. Школи структурної лінгвістики (Празька школа, Копенгагенська школа. Американський структуралізм. Лондонська школа. Роль «Курсу загальної лінгвістики» Ф. де Соссюра у розвитку лінгвістичного структуралізму у ХХ-ХХІ ст. Тема 3.2. Лінгвофілософські основи постструктуралізму.	2
6	Індивідуальне заняття 5. Розділ 4. Основні підходи класичної філософії до проблематики мови. Мова в системі пізнання. Тема 4.4. Сутність мови в концепції О.О. Потебні. Процеси породження і сприйняття мовлення. Внутрішня форма мови. СРС: Розділ 4. Основні підходи класичної філософії до проблематики мови. Мова в системі пізнання. Тема 4.1. Класична філософія і мова.(І. Кант, Г. Гегель, Л. Феєрбах, Ф. Енгельс). Тема 4.2. Філософія мови В. фон Гумбольдта. Мова як діяльність. Антиномії мови в концепції В. фон Гумбольдта. Започаткування антропоцентричного підходу до мови. Тема 4.3. Філософські ідеї Гумбольдта в культурлінгвістичних вченнях О.О.Потебні, Х.Штейнталя, Г.Г.Шпета, К.Фосслера, Л.Вайсгербера.	2
7	Індивідуальне заняття 6. Розділ 5. Екзистенційно-феноменологічний і	2

	<p>герменевтичний підхід до розуміння сутності й природи мови. Лінгвофілософські концепції М. Гайдеггера і Г.-Г. Гадамера.</p> <p>Тема 5.3. Загальні принципи екзистенційно-феноменологічного підходу до розуміння сутності й природи мови. Проблема розуміння в процесі мовної комунікації. Різні лінгвофілософські тлумачення.</p> <p>СРС: Розділ 5. Екзистенційно-феноменологічний і герменевтичний підхід до розуміння сутності й природи мови. Лінгвофілософські концепції М. Гайдеггера і Г.-Г. Гадамера.</p> <p>Тема 5.1. Онтологія і феноменологія мови М. Гайдеггера.</p> <p>Тема 5.2. Філософська герменевтика. Загальна характеристика. Історичні форми герменевтики. Поняття герменевтичного кола - принцип розуміння тексту, що ґрунтується на взаємодії частини і цілого.</p> <p>Тема 5.4. Характеристика мовної діяльності у феноменології Е. Гуссерля.</p>	
8	<p>Семінарське заняття 1. Розділ 6. Текстоцентризм – парадигма гуманітарного знання ХХ ст. Лінгвістика за рамками речення: лінгвістика тексту, дискурсу. Граматика тексту і граматика контексту (Т.А.ван Дейк). Теорія Я. Петефі: Структура тексту – структура світу. Наратологія і «Нова риторика». «Граматика оповіді».</p> <p>ТЕМА 6.2. Текст як поле методологічних операцій. Проблема розуміння та інтерпретації тексту.</p> <p>СРС: Розділ 6. Текстоцентризм – парадигма гуманітарного знання ХХ ст. Лінгвістика за рамками речення: лінгвістика тексту, дискурсу. Граматика тексту і граматика контексту (Т.А.ван Дейк). Теорія Я. Петефі: Структура тексту – структура світу. Наратологія і «Нова риторика». «Граматика оповіді».</p> <p>Тема 6.1. Комплементарність сциентистських і антропоцентричних підходів до тексту.</p>	2
9	<p>Індивідуальне заняття 7. Тема 6.3. Текст: визначення, основні характеристика. Сучасні концепції тексту. Інтертекст. Інтертекстуальність</p> <p>Характеристика понять: Текст, Твір, Наратив. Дискурс.</p> <p>Тема 6.4. Типологія тексту (художні, нехудожні, креолізовані тощо). Особливості та характеристика тексту перекладу.</p>	2
10	<p>Індивідуальне заняття 8. Розділ 7. Філософія комунікації – філософія мови (К.-О. Апель, Ю. Габермас та ін.) Діалогічна філософія М. Бахтіна і мова.</p> <p>Тема 7.1. Сутність і основні поняття комунікативної філософії. Комунікативна (дискурсивна) парадигма мови. Форми діалогу. Філософські проблеми міжкультурного та міжмовного діалогу. Труднощі перекладу. Особливості онтокомунікації.</p> <p>Тема 7.2. Діалогічна філософія М. Бахтіна і мова.</p> <p>СРС: Розділ 7. Філософія комунікації – філософія мови (К.-О. Апель, Ю. Габермас та ін.) Діалогічна філософія М. Бахтіна і мова.</p> <p>Тема 7.3. Філософія функціонального контуру мови та його ієрархічні репрезентації в контексті діалогічної філософії. Тема 7.4. Мова як продукт суспільних відносин, як комунікативний засіб обслуговування потреб суспільства.</p>	2
11	<p>Індивідуальне заняття 9. Розділ 8. Основні підходи неklasичної філософії до проблематики мови. Мова як живий організм, що поєднує</p>	2

	<p>в собі властивості матеріальні (слово як продукт мовлення) і духовні (слово як творча енергія).</p> <p>Тема 8.1. Філософія поетичної мови для художньої творчості і філософія повсякденної мови в її природному застосуванні.</p> <p>Тема 8.2. Сутність і природа мови в концепції П. Флоренського.</p> <p>СРС: Розділ 8. Основні підходи некласичної філософії до проблематики мови. Мова як живий організм, що поєднує в собі властивості матеріальні (слово як продукт мовлення) і духовні (слово як творча енергія).</p> <p>Тема 8.3. Лінгвофілософська концепція О. Лосева.</p> <p>Тема 8.4. Гносеологічні концепції сутності й природи мови. Сутність і природа мови в концепції С.Пінкера.</p>	
12	<p>Індивідуальне заняття 10. Розділ 9. Мова як ідеальна (універсальна) система. Парадигма «двох мов» (мова в її сутності та логічній ідеальності) та предмет дослідження лінгвістики (вивчення природних мов в усьому їх розмаїтті). Висловлювання як структуротвірний компонент мови. Мінімальний компонент висловлювання предикат та імена. Мета ідеальної мови – адекватне відображення структури об'єктивного світу.</p> <p>Тема 9.3. Логічний аналіз мови та особливості її раціональної структури. Логічний синтаксис і логічна семантика Р. Карнапа. Зняття метафізичних проблем через логічний аналіз. Теорія мовленнєвих актів (Дж. Остин, Дж. Серл, П. Стросон та ін.).</p> <p>Тема 9.4. Філософські інтегративно-диференційні процеси в лінгвістиці та культурі.</p> <p>Захист реферату.</p> <p>СРС: Розділ 9. Мова як ідеальна (універсальна) система. Парадигма «двох мов» (мова в її сутності та логічній ідеальності) та предмет дослідження лінгвістики (вивчення природних мов в усьому їх розмаїтті). Висловлювання як структуротвірний компонент мови. Мінімальний компонент висловлювання предикат та імена. Мета ідеальної мови – адекватне відображення структури об'єктивного світу.</p> <p>Тема 9.1. Концепція універсальної мови Декарта, Ляйбніца.Тенденції розвитку світових лінгвофілософських ідей.</p> <p>Тема 9.2. Когнітивна лінгвістика. Категоризація і концептуалізація світу. Образність і продуктивність мови в когнітивізмі.</p>	2
13	<p>Семінарське заняття 2.</p> <p>Залік.</p>	2
	Всього:	26

6. Самостійна робота аспіранта

Вивчення дисципліни включає такі види самостійної роботи:

- підготовка до лекційних занять;
- підготовка до семінарських занять;
- підготовка до індивідуальних занять;
- підготовка до написання реферату;

- підготовка до заліку.

Рекомендований час на підготовку до лекційного заняття 1 год. СРС; семінарського – 4 год. СРС; індивідуального – 1,3 год. СРС; реферату – 10 год. СРС; заліку – 6 год. СРС..

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Відвідування лекцій, семінарських занять, індивідуальних занять, активна робота на них і виконання завдань - необхідні для поглиблення теоретичних знань та розвитку практичних навичок і компетентностей та досягнення програмних результатів навчання загалом. Перед заняттями здобувач вищої освіти ознайомлюється з рекомендованою літературою, наданою викладачем. Усі необхідні навчальні матеріали викладач розміщує на гуглдіску або в онлайн середовищі Google Classroom, доступ до якого мають здобувачі, які вивчають цей освітній компонент.

Актуальну інформацію щодо організації навчального процесу з дисципліни аспіранти отримують через повідомлення у групі в Telegram/Viber та Електронному кампусі. Під час змішаної/дистанційної форми навчання заняття проходять у форматі відеоконференцій на платформі ZOOM/Meet.

Виконані завдання здобувачі вищої освіти завантажують у свої папки на гуглдіску або здають через Google Classroom, доступ до яких надає викладач протягом першого тижня навчання. Термін виконання домашнього навчального завдання узгоджується з викладачем. Завдання, подані на перевірку після закінчення визначеного терміну, оцінюються в 0 балів. Якщо здобувач не здав завдання протягом визначеного терміну з поважної причини, яку підтверджує офіційний документ (довідка про непрацездатність, службова записка тощо), він може представити виконані завдання за графіком, узгодженим з викладачем, але не пізніше останнього практичного заняття. Перескладання завдань з метою підвищення оцінки не передбачено. Відпрацювання пропущених без поважної причини занять за рахунок виконання додаткових навчальних завдань не передбачено.

Поточний контроль. Викладач регулярно заносить результати поточного контролю в модуль «Поточний контроль» Електронного кампусу згідно з Положенням про поточний, календарний і семестровий контроль в КПІ ім. Ігоря Сікорського. Детальніше: https://document.kpi.ua/2020_7-137. Ознайомитися з результатами поточного контролю здобувач може в особистому кабінеті в Електронному кампусі.

Правила призначення заохочувальних балів. Відповідно до Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://osvita.kpi.ua/node/37>), заохочувальні бали не входять до основної 100-бальної шкали РСО і не можуть перевищувати 10% рейтингової шкали, тобто максимальна кількість додаткових балів – 10. Для підвищення мотивації здобувачів вищої освіти займатися науково-дослідницькою роботою, їм призначають заохочувальні бали за участь у науково-практичних конференціях, семінарах, кафедральних заходах за тематикою освітнього компонента. Штрафні бали з освітнього компоненту не передбачені.

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code> та Положенні про систему запобігання академічному плагіату (<https://osvita.kpi.ua/node/47>).

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки здобувачів освіти і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів

Здобувачі освіти мають можливість порушити будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами.

Здобувачі освіти мають право оскаржити результати контрольних заходів, але обов'язково аргументовано, пояснивши з яким критерієм не погоджуються відповідно до оціночного листа та/або зауважень. Детальніше:

http://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pol_potocnyi_kalendar_semestr_kontrol.pdf.

Інклюзивне навчання. Освітній компонент може викладатися для більшості здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, окрім здобувачів освіти з серйозними вадами зору, які не дозволяють виконувати завдання за допомогою персональних комп'ютерів, ноутбуків та/або інших технічних засобів. Детальніше про забезпечення інклюзивності освіти в КПІ ім. Ігоря Сікорського за посиланням <https://osvita.kpi.ua/node/172>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Процедура оцінювання результатів навчання за цим освітнім компонентом, форми контролю і рейтингова система оцінювання регламентовані Положенням про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://osvita.kpi.ua/node/37>) та Положенням про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://osvita.kpi.ua/node/32>).

Результати навчання з дисципліни оцінюються за PCO першого типу, тобто підсумкова оцінка здобувача формується на основі виконання всіх завдань, передбачених контрольними заходами. Оцінювання результатів навчання здійснюється за 100-бальною шкалою.

Оцінювання та поточний контроль. Система оцінювання орієнтована на отримання балів за роботу на семінарських та індивідуальних заняттях, а також за написання реферату.

Рейтинг здобувачів освіти з освітнього компоненту складається з балів, отриманих за:

- 1) роботу на семінарському занятті (передбачається опитування на 1 семінарі, на другому – залік) – 10 балів;
- 2) роботу на 10 індивідуальних заняттях – 70 балів;
- 3) виконання та захист реферату – 20 балів.

№ з/п	Контрольний захід	%	Ваговий бал	Кількість	Всього
1.	Опитування за темою на семінарському занятті	10%	10	1	10
2.	Робота на індивідуальних заняттях	70%	7	10	70
3.	Написання та захист реферату	20%	20	1	20
	Всього				100

Максимальна загальна кількість балів, які може отримати здобувач після закінченні вивчення кредитного модуля «Філософські засади наукової діяльності. Філософські проблеми мовознавства» становить 100 балів.

Розрахунки орієнтовних значень вагових балів з кожного контрольного заходу

Визначаємо значення t_k – навчальний час, запланований у робочій програмі для кожного контрольного заходу.

1) **Опитування за темою на семінарському занятті** . 1 семінарське заняття = 6 год. (2 год. сем. + 4 год. СРС).

$$t_{\text{сем}} = 6$$

2) **Робота на індивідуальних заняттях**. 1 індивідуальне заняття = 3,3 год. (2 год. сем. + 1,3 годин СРС = 3,3 год.)

$$t_{\text{інд}} = 3$$

3) **Написання реферату – 10 год.**

Визначаємо орієнтовні значення вагових балів із розрахунку 100-бальної шкали РСО за формулою:

$$t_k = 6 \cdot 1 + 3,3 \cdot 10 + 10 = 49$$

Визначаємо орієнтовні значення відповідних вагових балів:

$$r_{\text{сем}} = 6 \cdot 100 / 49 = 12,24$$

$$r_{\text{інд}} = 3,3 \cdot 100 / 49 = 67,35; \text{ отже } 1 \text{ інд. заняття} = \mathbf{6,7}$$

$$r_{\text{реф}} = 10 \cdot 100 / 49 = 20,41$$

Перевіряємо загальну суму:

$$12,24 + 10 \cdot 6,7 + 20,41 = 99,65$$

Робимо корекцію та перевіряємо суму вагових балів:

$$r_{\text{сем}} = \mathbf{10}$$

$$r_{\text{інд}} = \mathbf{7}$$

$$r_{\text{реф}} = \mathbf{20}$$

$$\mathbf{10 + 7 \cdot 10 + 20 = 10 + 70 + 20 = 100}$$

Визначаємо шкалу балів за відповідні рівні оцінювання з кожного виду контролю.

З урахуванням межових значень 0,9 – 0,75 – 0,6 – 0 маємо такий розподіл:

1) **Опитування за темою на семінарському занятті:**

«відмінно» = 9-10 балів;

«добре» = 7,5-8,5 балів;

«задовільно» = 6-7 балів;

«незадовільно» = 0 балів.

2) **Робота на індивідуальних заняттях:**

«відмінно» = 6 – 7 балів;

«добре» = 5 – 6,5 балів;

«задовільно» = 4 – 5,5 бали;

«незадовільно» = 0 балів.

3) **написання та захист реферату:**

«відмінно» = 18-20 балів;
 «добре» = 15-17 балів;
 «задовільно» = 12-14 балів;
 «незадовільно» = 0 балів.

Основні критерії оцінювання роботи здобувачів

1. Опитування за темою на семінарських заняттях

Ваговий бал 10, максимальна кількість балів на семінарських заняттях $1 \cdot 10 = 10$ балів.

Критерії оцінювання:

«відмінно» – 9 - 10 балів – повна і ґрунтовна відповідь на теоретичне питання, відповідність змісту, виконання всіх практичних завдань;

«добре» – 7,5-8,5 балів – достатньо повна відповідь або повна відповідь з незначними неточностями; виконані всі завдання, але з незначними зауваженнями;

«задовільно» – 6-7 балів – неповна відповідь, не зовсім правильна відповідь на теоретичне питання; практичні завдання виконані не всі або із значними зауваженнями;

«незадовільно» – 0 балів – невисвітлене питання, незадовільна відповідь зі значними помилками або відсутність відповіді, завдання не виконані або виконані невірно.

2. Робота на індивідуальних заняттях.

Ваговий бал – 7, максимальна кількість балів на 10 індивідуальних заняттях – 70 балів.

Критерії оцінювання:

«відмінно» – 6-7 балів – повна і ґрунтовна відповідь на теоретичне питання, відповідність змісту, виконання всіх практичних завдань;

«добре» – 5 – 6,5 балів – достатньо повна відповідь або повна відповідь з незначними неточностями; виконані всі завдання, але з незначними зауваженнями;

«задовільно» – 4 – 5,5 бали – неповна відповідь, не зовсім правильна відповідь на теоретичне питання; практичні завдання виконані не всі або із значними зауваженнями;

«незадовільно» – 0 балів – невисвітлене питання, незадовільна відповідь зі значними помилками або відсутність відповіді, завдання не виконані або виконані невірно.

3. Написання та захист реферату

Ваговий бал – 20 бали. Кожний студент повинен підготувати один реферат. Максимальна кількість балів за виконання реферату - 20.

- «відмінно» - 18 – 20 балів, творчий підхід до розкриття проблеми;

- «добре» - 15-17 балів, глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція;

- «задовільно» - 12-14 балів, обґрунтоване розкриття проблеми з певними недоліками;

- «незадовільно» - 0 балів, тему не розкрито, реферат не захищений.

Календарний контроль. Максимальна кількість балів за перший календарний контроль є сума балів за: роботу 6 індивідуальних заняттях – максимально 42 бали. Таким чином, за перший календарний контроль здобувач отримує “задовільно”, якщо його поточний рейтинг буде не менше 21 балу.

Критерій		Перший календарний контроль
Термін календарного контролю		8-ий тиждень
Умови отримання календарного контролю	Поточний рейтинг	≥ 21 бал

Семестровий контроль у формі заліку проводиться на останньому занятті з освітнього компонента.

Умови допуску до семестрового контролю. Рейтинг з кредитного модуля складає **100** балів. Умовою зарахування кредитного модуля є отримання здобувачем не менше 60% рейтингу з кредитного модуля, а також **позитивна** оцінка з реферату.

Рейтинг може бути підвищено шляхом виконання *залікової контрольної роботи*. Вона є обов'язковою для тих, хто отримав від 40% до 60% рейтингу з кредитного модуля. До нього також допускаються здобувачі, які отримали не менше 60% рейтингу з кредитного модуля, та бажають підвищити свій рейтинг. При цьому застосовується жорстка система. Усі його бали, отримані протягом семестру, анулюються.

Залікова контрольна робота оцінюється у 80 бал (20 балів – реферат).

Зміст та критерії оцінювання залікової контрольної роботи.

Контрольне завдання цієї роботи складається з трьох питань різних розділів робочої програми кредитного модуля.

1 питання теоретичне, потребує наукового діалектичного підходу, вміння оперувати категоріями і поняттями. Ваговий бал – 20 балів.

«відмінно» –18-20 балів– повна і ґрунтовна відповідь на теоретичне питання, відповідність змісту;

«добре» – 15-17 балів – достатньо повна відповідь або повна відповідь з незначними неточностями;

«задовільно» – 12-14 балів – неповна відповідь;

«незадовільно» – 0 балів – невисвітлене питання, незадовільна відповідь зі значними помилками або відсутність відповіді, завдання не виконані або виконані невірно.

2 питання практичне, потребує знань матеріалу, логічного його викладу і правильних раціональних висновків. Ваговий бал – 20 балів.

«відмінно» –18-20 балів– повна і ґрунтовна відповідь на теоретичне питання, відповідність змісту;

«добре» – 15-17 балів – достатньо повна відповідь або повна відповідь з незначними неточностями;

«задовільно» – 12-14 балів – неповна відповідь;

«незадовільно» – 0 балів – невисвітлене питання, незадовільна відповідь зі значними помилками або відсутність відповіді, завдання не виконані або виконані невірно.

3 питання творче індивідуальне, пов'язане з темою дисертаційного дослідження аспіранта (здобувача), що її він (вона) мають як найглибше співвіднести з проблематикою курсу дисципліни, окресливши теоретичні і практичні питання, які можуть бути використаними в науковій роботі.

Ваговий бал – 40 бал.

Відмінно: 36-40 балів (повністю висвітлено питання, 100-90%);

Добре: 30-35 балів (питання висвітлено достатньо повно, 75-89%);

Задовільно: 24-29 балів (неповна відповідь, питання висвітлено на 60-70%);

Незадовільно – 0 балів (невисвітлене питання, незадовільна відповідь зі значними помилками або відсутність відповіді).

Бали залікової контрольної роботи переводяться до залікової оцінки згідно з таблицею.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Менше 40 або відсутність реферату	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

9.1. На залік винесено тематичний матеріал, прописаний у п. 5 цього силабусу.

9.2. Для цього освітнього компонента передбачене визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті згідно з процедурою, прописаною у Положенні про визнання в КПІ ім. Ігоря Сікорського результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://osvita.kpi.ua/node/179>).

Рекомендовані теми рефератів

1. Наукові парадигми в теоретичному мовознавстві кінця 20 – і початку 21 ст.
2. Універсалізм. Загальнометодична характеристика методу.
3. Інтерпретаційний підхід у мовознавстві.
4. Поняття композиційності і його роль у синтаксисі, семантиці і прагматиці. Засади категорійної граматики. Граматика Монтегю.
5. Функціоналізм у сучасному мовознавстві.
6. Теорія прототипів у семантиці і в когнітивній лінгвістиці . «Розпливчата семантика». Процедурна семантика. Фрейми, скрипти, стереотипи як різні уособлення прототипічності в опису і поясненні фактів мови.
7. Лінгвістика тексту, дискурс. З історії «граматики тексту» і «граматики контексту» (Т.А.ван Дейк). Теорія Я.Петефі Структура тексту – структура світу».
8. «Аналіз дискурсу» як лінгвістична дисципліна. Наратологія і «Нова риторика». «Граматики оповіді» .
9. Конверсаційний аналіз. Логіка діалогу.
10. Висловлювання як дія. Лінгвістичні аспекти теорії мовленнєвих актів. Перформативний аналіз у синтаксисі і семантиці.
11. Теорії мовленнєвої дії.
12. Когнітивна лінгвістика. Образність і продуктивність мови в когнітивізмі.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено проф. д. філософ. Герасимчук Валентина Андріївна

Ухвалено кафедрою української мови, літератури та культури (протокол № 10 від 02.06.2021)

Погоджено Методичною комісією факультету (протокол №10 від 30.06.2021)